

Sygn. akt I ACa 73/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj
Sędziowie:	SSA Barbara Górczanowska SSA Grzegorz Krężolek (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Katarzyna Rogowska

po rozpoznaniu w dniu 27 kwietnia 2016 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa E. D.

przeciwko Towarzystwu (...) S.A. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 19 października 2015 r. sygn. akt I C 812/15

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II w ten tylko sposób, że wymienioną w punkcie I datę 19 października 2015 r. zastępuje datą 29 czerwca 2015 r;**
- 2. w pozostałym zakresie apelację powódki oddala;**
- 3. zasądza od powódki E. D. na rzecz strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. w W. kwotę 1 800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

SSA Grzegorz Krężolek SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Barbara Górczanowska

Sygn. akt : I ACa73/ 16

UZASADNIENIE

W częściowym uwzględnieniu żądania pozwu skierowanego przeciwko ubezpieczycielowi sprawcy wypadku - Towarzystwu (...) SA , w ramach którego córka zmarłego P. D. , małoletnia E. D. , domagała się zasądzenia kwoty 80

000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu , tytułem zadośćuczynienia za doznaną , na skutek zgonu krzywdę , Sąd Okręgowy w Krakowie , wyrokiem z dnia 19 października 2015r :

- zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 50 000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania [pkt I],

- w pozostałym zakresie powództwo oddalił [pkt II],

- zasądził od ubezpieczyciela na rzecz E. D. kwotę 2 260 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego [pkt III],

- nakazał pobrać od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 2 500 złotych , tytułem części opłaty od pozwu , której powódka nie miała obowiązku ponosić . [pkt IV sentencji wyroku]

Sąd I instancji ustalił następujące fakty istotne dla rozstrzygnięcia :

W wypadku samochodowym z dnia 17 września 2011 r. śmierć poniósł P. D. – ojciec małoletniej powódki . Sprawca wypadku został uznany za winnego jego spowodowania i skazany za to na karę dwóch lat pozbawiania wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres pięciu lat próby, prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego dla K.z dnia 22 lutego 2012 r., wydanym w sprawie o sygnaturze IX K 44/12/K.

Pojazd winnego zdarzenia drogowego był ubezpieczony w zakresie OC w Towarzystwie (...) S.A. w W., który przeprowadził likwidację szkody.

Na podstawie decyzji z dnia 7 lutego 2012 r. wypłacił powódce kwotę 15.000 zł, a następnie, dnia 1 marca 2013 r, jeszcze 30.000 zł ., po zawarciu ugody w której powódkę reprezentował przedstawiciel ustawowy - matka oraz zawodowy pełnomocnik.

Córka zmarłego otrzymała w ramach ugody ,która zgodnie z oświadczeniem matki miała wyczerpywać wszystkie roszczenia dziecka związane z doznanymi uszczerbkami pozostającymi w związku ze zgonem ojca, łącznie kwotę 45.000 zł, w tym sumę 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia

E. D., w chwili śmierci ojca miała 4 lata, mieszkała wówczas z matką i starszą siostrą w domu jednorodzinnym. Uczęszczała do przedszkola.Za jego życia spędzała z ojcem dużo czasu, który poświęcał jej wiele uwagi, troszczył się o nią. Pomimo pracy zawodowej wykonywanej okresowo poza miejscem zamieszkania, najczęściej bywał codziennie w domu. Powódka interesowała się pracami, które wykonywał ojciec przy domu, przy samochodzie , uczestniczyła w nich z zainteresowaniem. Razem chodzili na spacer, ojciec uczył powódkę jazdy na rowerze. Małoletnia uczyła się przy nim nazw przedmiotów i tego do czego one służą. Relacje E. z ojcem były bardzo bliskie.

Bezpośrednio po wypadku powódka i jej siostra zostały przewiezione do wujostwa , które zaopiekowało się dziećmi.

Matka powiedziała E. o zgonie ojca w dniu następnym ale ta nie bardzo rozumiała jego znaczenie. Z wyboru matki nie brała udziału w pogrzebie.

Przez pewien czas mówiła o tacie tak jakby nadal żył i miał powrócić do domu, podejmując normalne obowiązki, w tym te czynności , które wykonywał razem z powódką. W przedszkolu do którego chodziła , rysowała pełną rodzinę.

E. D., wobec śmierci ojca bardzo związała się emocjonalnie z wujem K. F., którego z biegiem czasu zaczęła traktować jako osobę zastępującą zmarłego w jej życiu. Czasem zwracała się do niego , właśnie tak go określając.

Dziecko nie było po wypadku objęte pomocą psychologiczną czy psychiatryczną , nie miało problemów w kontaktach z rówieśnikami , a po pójściu do szkoły - obecnie E. liczy 8 lat- z nauką. Nadal wspomina ojca , powraca do miejsc, które wiąże z jego osobą.

Rozpoczynając rozważania prawne, służące ocenie zgłoszonego roszczenia, Sąd Okręgowy odniósł się do zarzutu strony pozwanej , która w pierwszej kolejności domagała się odrzucenia pozwu ,wskazując na fakt zawarcia i treść podpisanej w postępowaniu wewnątrz ubezpieczeniowym ugody , w ramach której matka powódki zrzekła się , jej imieniem, dalszych roszczeń z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią P. D..

Zdaniem Sądu I instancji , fakt zawarcia ugody , w ramach której dziecko otrzymało tytułem kompensacji szkody niemajątkowej 25 000 zł, nie może prowadzić do odrzucenia pozwu dlatego , że zawarty w ugodzie akt zrzeczenia nie był poprzedzony zgodą Sądu Opiekunczego był zatem nieważny, skoro był aktem przekraczającym zwykły zarząd majątkiem uprawnionej do wyrównania krzywdy.

Konsekwencją tej nieważności było uprawnienie do tego, by powódka mogła skutecznie dochodzić pozostałej części świadczenia z tego tytułu od zakładu ubezpieczeń , ubezpieczyciela sprawy wypadku.

Oceniając zakres w jakim żądanie E. D. należało uznać za usprawiedliwione , Sąd Okręgowy , akcentując , że co do zasady strona pozwana nie negowała swojej odpowiedzialności za spełnienie świadczenia kompensacyjnego, po dokonaniu analizy faktów ustalonych w sprawie, przez pryzmat art. 446 §4 kc , wskazał , że należna jest jej dodatkowa kwota 50 000 złotych , która łącznie ze świadczeniem już uprzednio przez nią uzyskanym, zrealizuje właściwie kompensacyjną funkcję zadośćuczynienia.

Rozstrzygając o żądaniu przyznania odsetek Sąd , odwołując się do normy art. 481 §1 kc w zw z art. 455 kc wskazał , że datą początkową ich naliczania powinna być data wyrokowania albowiem dopiero od niej , roszczenie dochodzone pozwem jest wymagalne, skoro to wyrok , mający charakter orzeczenia kształtującego ostatecznie określa tak zasadę potwierdzenia jego przysługiwania powodowi wobec strony przeciwnej jak i jego rozmiar ilościowy.

Podstawą rozstrzygnięcia o kosztach procesu była , wobec częściowego uwzględnienia żądania była norma art. 100 zd. pierwsze kpc , w ramach której zakres w jakim zakład ubezpieczeń był zobowiązany do zwrotu powódce poniesionych kosztów procesu [a także w jakim został zobligowany do pokrycia, na rzecz Skarbu Państwa opłaty od pozwu, której powódka nie była zobowiązana pokrywać], odpowiadał wzajemnemu stosunkowi w jakim powódka wykazała swoje roszczenie i w jakim strona przeciwna skutecznie się przed nim obroniła.

Apelację od tego rozstrzygnięcia złożyła tylko powódka , kwestionując je w części oddalającej powództwo [pkt II sentencji wyroku] i domagając się takiej jego zmiany, w ramach której żądanie pozwu zostanie uwzględnione w całości , a strona przeciwna zostanie obciążona całością kosztów ,tak procesu jak i postępowania przed Sądem II instancji.

Środek odwoławczy został oparty na zarzucie naruszenia prawa materialnego , wobec nieprawidłowego zastosowania, przy podejmowaniu rozstrzygnięcia przez Sąd I instancji, następujących norm :

a/ art. 446 §4 kc , w następstwie wyrażenia nietrafnej oceny , iż przyznanie małoletniemu dziecku zmarłego kwoty 50 000 złotych , tytułem wyrównania krzywdy spowodowanej śmiercią ojca , realizuje właściwie kompensacyjną funkcję takiego świadczenia,

b/ art. 481 §1 kc w zw z art. 455 kc , wobec dokonania nieprawidłowego zastosowania tego przepisu , czego następstwem był wadliwy wniosek prawny , iż odsetki są powódce należne dopiero od daty wyrokowania, a nie już od dnia wytoczenia powództwa. W motywach apelacji strona powodowa w istocie powtórzyła argumentację , którą posługiwała się by uzasadnić zgłoszone żądanie , w ramach którego wskazywała , że wyrównawczą funkcję zadośćuczynienia, w przypadku córki zmarłego , zrealizuje dopiero suma 80 000 złotych.

Odpowiadając na apelację strona przeciwna wniosła o jej oddalenie jako pozbawionej usprawiedliwionych podstaw oraz obciążenia E. D. kosztami postępowania przed Sądem II instancji.

Rozpoznając apelację , Sąd Apelacyjny rozważył :

Środek odwoławczy E. D. jest usprawiedliwiony jedynie w tej części w jakiej kwestionuje ona sposób zastosowania przez Sąd Okręgowy przepisu art. 481 §1 kc w zw z art. 455 kc , który nieprawidłowo zastosowany, doprowadził do wadliwego określenia początkowej daty płatności odsetek ustawowych za opóźnienie , wiążąc ją dopiero z datą wyrokowania .

Podzielenie [w części] tego zarzutu doprowadziło do zmiany wyroku objętego kontrolą instancyjną , w sposób wskazany w pkt 1 wyroku Sądu II instancji.

W pozostałej części , jako niezasadna, apelacja powódki podlegała oddaleniu.

W pierwszej kolejności wziąć należy pod uwagę , że powódka, w ramach środka odwoławczego nie sformułowała żadnych zarzutów natury procesowej.

W szczególności nie zakwestionowała ani oceny zgromadzonych dowodów ani też sposobu dokonania ustaleń faktycznych, na których orzeczenie z dnia 19 października 2015r zostało oparte.

Skoro tak , to będąc związany konsekwencjami tego zaniechania apelującej, Sąd II instancji przyjmuje poczynione ustalenia faktyczne za własne.

Wynika z nich ,że powódka otrzymała z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią ojca, w wypadku z dnia 17 września 2011r, jeszcze przed wszczęciem procesu kwotę 25 000 złotych , a co więcej , wówczas reprezentująca ją matka uważała tę sumę za adekwatną do skali krzywdy jaka była udziałem córki w związku z tragicznymi następstwami tego zdarzenia.

Oczywiście , że z przyczyn natury materialno prawnej ugoda, którą z zakładem ubezpieczeń sprawcy, podpisała wówczas imieniem dziecka U. D., nie mogła zamykać drogi do rozpoznania przez Sąd, obecnie zgłoszonego roszczenia o tym samym źródle materialnym tym nie mniej okoliczność ta współtworzy krąg faktów doniosłych dla rozstrzygnięcia , którą Sąd II instancji także musi brać pod rozwagę oceniając prawidłowość orzeczenia Sądu Okręgowego przez pryzmat stawianego przez skarżącą zarzutu naruszenia art 446 §4 kc.

Fakt wypłaty wówczas córce zmarłego kwoty 25 000 złotych , co zupełnie pomija w swojej argumentacji apelująca , powołując wskazany zarzut, decyduje o tym , że przedmiotem oceny Sądu rozstrzygającego apelację staje się to, czy Sąd Okręgowy naruszył tę normę uznając , iż w niekwestionowanych okolicznościach faktycznych , należna E. D. kwota zadośćuczynienia zamyka się w kwocie 75 000 złotych.

Na tak sformułowane pytanie należy odpowiedzieć negatywnie , która to odpowiedź decyduje o niezasadności stawianego przez powódkę zarzutu.

Ustawodawca posługując się w przepisie art. 446 §4 kc niedookreślonym pojęciem odpowiedniej sumy należnej członkom najbliższej rodziny zmarłego, mającej kompensować krzywdę wywołaną tym zgonem i wskazując , że decyzja co do przyznania tego świadczenia zależy od uznania Sądu , jednakowoż opartego na analizie wszystkich istotnych okoliczności sprawy], z jednej strony powierzył kompetencję decyzyjną co do samej zasady jego przyznania jak i określenia wysokości świadczenia Sądowi , równocześnie rezygnując , najpewniej z powodu niewymierności oraz indywidualnego charakteru uszczerbku podlegającego indemnizacji poprzez zapłatę zadośćuczynienia z reguły pełnego jej wyrównania , jak to ma miejsce w przypadku szkody majątkowej.

Opisane cechy świadczenia oraz oznaczony ustawowo zakres kompetencji jurysdykcyjnej Sądu I instancji powodują , że Sąd instancji wyższej , w ramach kontroli instancyjnej wyroku, jest władny ingerować w tę decyzję w tylko o tyle o ile wykazane zostanie przez skarżącego, w ramach zarzutu naruszenia wskazanej wyżej normy , że świadczenie to zapelnienie niezasadnie zostało przyznane albo też jego wysokość jest zupełnie nieprawidłowo określona poprzez jego oczywiste zawyżenie lub zaniżenie .

Tylko bowiem wówczas można mówić, w sposób usprawiedliwiony, że Sąd dopuścił się naruszenia tego przepisu poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie, skoro – w szczególności to, mające charakter oczywistego, zawyżenie lub zniżenie wysokości świadczenia czyni przyznaną sumę sumą nieodpowiednią w rozumieniu tej normy, która tym samym nie realizuje zasadniczego celu świadczenia jakim jest kompensata uszczerbku niemajątkowego.

Nie budzi przy tym wątpliwości to, że odwołujący się do tego zarzutu autor apelacji musi wskazać na czym polega konkretnie błąd Sądu w tym zakresie, w odwołaniu się do zindywidualizowanych, nieprawidłowo ocenionych z tego punktu widzenia, okoliczności faktycznych.

W rozpoznawanej sprawie strona powodowa nie zdołała tego uczynić, wobec tego jej wniosek w ramach którego uznaje, że dopiero łączna suma 105 000 złotych, jest wielkością odpowiednią, w rozumieniu art. 446 §4 kc jawi się jako ocena dowolna.

Żaden z argumentów, który powołała, a które- o czym była już uprzednio mowa- stanowią powtórzenie tych, do których odwoływała się podczas postępowania przed Sądem I instancji, nie może usprawiedliwić ingerencji Sądu II instancji w rozstrzygnięcie objęte apelacją, co do wysokości przyznanego E. D. świadczenia, w sposób postulowany we wniosku środka odwoławczego.

Ma natomiast w części rację apelująca, gdy stawia zarzut naruszenia przez Sąd I instancji normy art. 481 §1 kc, co przełożyło się na nietrafne oznaczenie w zaskarżonym orzeczeniu początkowej daty płatności odsetek za opóźnienie od przyznanego świadczenia.

Sąd Apelacyjny, nie dzieląc zapatrywania prawnego Sądu Okręgowego co do kształtującego zobowiązanie charakteru orzeczenia przyznającego świadczenie z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, które jakkolwiek obecne w starszym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie może być w świetle nowszych judykatów SN uznawane za poprawne, zwraca uwagę, że zakład ubezpieczeń, który był stroną ugody, w ramach której matka godziła się na określenie należnego dziecku świadczenia z tego tytułu na poziomie 25 000 zł, który miał w pełni rekompensować doznany przez córkę zmarłego uszczerbek niemajątkowy mógł, w sposób usprawiedliwiony, zakładać, że zapłata tej sumy zakończy spór stron.

Przekonanie to było tym bardziej uprawnione, gdy weźmie się pod rozwagę, że uprawnioną do świadczenia reprezentował wówczas także profesjonalny pełnomocnik.

Skoro później powódka, w odwołaniu się do przyczyn materialno prawnych uznała, że wypłacona suma nie wyrównuje właściwie doznanego uszczerbku, to usprawiedliwionym jest przyjęcie, że ubezpieczyciel dowiedział się tym zupełnie odrębnym - z jego punktu widzenia - roszczeniu E. D. dopiero z chwilą doręczenia mu odpisu pozwu, określającego je tak pod względem rodzaju jak i wysokości. / por k. 17/

Odwołując się do brzmienia art. 817 §1 kc, stwierdzić trzeba, że w tych okolicznościach, zakład ubezpieczeń może być uznany za pozostający w opóźnieniu w spełnieniu tego [dodatkowego] świadczenia dopiero z upływem terminu 30 dni od tego doręczenia.

W konsekwencji, początkowy termin płatności odsetek, które począwszy od 1 stycznia 2016r, są odsetkami ustawowymi za opóźnienie, wyznacza data 29 czerwca 2015r

Tylko zatem w tym zakresie zmieniając kontrolowane instancyjnie orzeczenie, Sąd Apelacyjny rozstrzygnął jak w punktach 1 i 2 sentencji wyroku, na podstawie art. 386 §1 i 385 kpc.

Rozstrzygając o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd II instancji, stosując art. 98 §1 i 3 kpc w zw z art. 108 §1 i 391 §1 kpc, odwołał się, w zakresie ich rozliczenia pomiędzy stronami, do zasady odpowiedzialności za wynik tej fazy postępowania.

Ponieważ , co do zasady , środek odwoławczy E. D. został oddalony, to ona jest podmiotem uznanym za przerywający spór.

Sąd Apelacyjny nie znalazł przy tym dostatecznej podstawy by objąć powódkę dobrodziejstwem wyjątkowego, w zakresie zastosowania, dobrodziejstwa wynikającego z art. 102 kpc , szczególnie , że profesjonalnie zastępowana , w świetle znanych jej motywów rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego , decydując się na zaskarżenie wyroku musiała się liczyć z konsekwencjami finansowymi porażki procesowej.

Za sięgnięciem po opartą na zasadzie słuszności normę, nie przemawiał także charakter samej sprawy , która nie odbiegała w sposób szczególny od innych, w ramach których osoby najbliższe , w tym małoletnie dzieci, dochodzą zadośćuczynień za krzywdę spowodowaną zgonem rodzica.

Kwota należna stronie pozwanej od przeciwniczki procesowej z tego tytułu , zważywszy na wartość przedmiotu zaskarżenia oraz to , że wyczerpuje się ona w wynagrodzeniu profesjonalnego pełnomocnika zakładu ubezpieczeń, będącego radcą prawnym , została określona na podstawie §6 pkt 5 w zw z §12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia MS, w sprawie opłat za czynności radców prawnych [...] z dnia 28 września 2002r [jedn. tekst DzU z 2013 poz.490]

SSA Grzegorz Krężolek SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Barbara Górczanowska